

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

TARBIYA DIAGNOSTIKASINING AXBOROT TEXNOLOGIYALARI BILAN INTEGRATSIYASI TURON UNIVERSITETI, PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA FAKULTETI

Saffarova Mohidil Axmadovna

Dotsenti, PhD

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tarbiya diagnostikasining axborot texnologiyalari bilan integratsiyalashuvi zamonaviy pedagogik jarayonning ustuvor yo'nalishi sifatida tahlil qilingan. Tarbiya texnologiyalarining mazmun-mohiyati, ularning maqsadga yo'naltirilganligi, tizimlili va diagnostik yondashuv asosida tashkil etilishi haqidagi ilmiy qarashlar asos qilib olindi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tarbiya jarayoniga joriy etish yoshlarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi, dunyoqarashining kengayishi va shaxsiy mas'uliyatining oshishiga xizmat qilishi ta'kidlandi. Tarbiya texnologiyalarining integratsiyasida elektron monitoring, raqamli baholash vositalari, interaktiv platformalar orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish, jarayonni tizimlashtirish va pedagog faoliyatini optimallashtirish kabi afzalliklar yoritildi. Shuningdek, axborot texnologiyalariga tayangan tarbiya diagnostikasi o'quvchi va talaba faoliyatidagi o'zgarishlarni tez va aniq aniqlash, motivatsion omillarni baholash hamda tarbiya jarayoniga maqsadli ta'sirni ta'minlash imkonini berishi ilmiy asosda tushuntirildi.*

Kalit so'zlar: *tarbiya texnologiyasi, tarbiya diagnostikasi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsion yondashuv, mustaqil fikrlash, ijodkorlik, pedagogik tashxis, interaktiv usullar, motivatsiya, raqamli baholash, tarbiyaviy ta'sir, ta'lim-tarbiya jarayoni.*

Kirish

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, uni ilmiy asosda boshqarish hamda diagnostika qilish ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri bo'lib qayilgan. Ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalar qanday ahamiyatga ega bo'lsa, tarbiya jarayonini ham texnologik yondashuv asosida tashkil qilish shunchalik dolzarb bo'lib bormoqda. Zamon talablari asosida tarbiya mazmunini yangilash, uni tizimli va diagnostik yondashuv asosida olib borish tarbiya samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Tarbiya texnologiyasi o'quvchi va talabaning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga, fikrlash doirasining kengayishiga, mustaqil qaror qabul qilish va ijtimoiy faollik ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladigan vosita, shakl va usullar majmuidan iborat bo'lib, uning asosiy maqsadi tarbiyaviy natijaga kafolatli erishishni ta'minlashdir. Bu jarayonda diagnostika — ya'ni tarbiyaviy jarayonning borishi, natijalari va o'zgarishlarini aniqlash — alohida ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanishi tarbiya diagnostikasini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Raqamli baholash vositalari, elektron kuzatuv, interaktiv dasturlar va ta'lim platformalari yordamida o'quvchi va talabaning

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

tarbiyaviy rivojlanishini aniqlash, monitoring qilish va tahlil etish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa tarbiya jarayonida aniq maqsad qo'yish, o'quvchi faoliyatidagi o'zgarishlarni tezda aniqlash, ularga individual yondashish va zamonaviy tarbiya texnologiyalarini samarali qo'llash imkonini beradi. Shu jihatdan, tarbiya diagnostikasining axborot texnologiyalari bilan integratsiyasi pedagogik jarayonni yangicha mazmunda tashkil etish, tarbiyaviy samaradorlikni oshirish va yoshlarning ma'naviy kamolotini ta'minlashda muhim metodologik asos sifatida maydonga chiqmoqda. Tarbiya diagnostikasining axborot texnologiyalari bilan integratsiyasi zamonaviy pedagogik jarayonning sifatini oshirishga qaratilgan kompleks yondashuv bo'lib, u tarbiya jarayonini tizimli, nazorat qilinadigan va tahlilga asoslangan shaklda tashkil etishga imkon beradi. An'anaviy tarbiya jarayonida o'quvchi yoki talabaning shaxsiy rivojlanishini baholash murakkab, ko'p vaqt talab etuvchi va subyektiv omillarga tayanadigan jarayon edi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari esa ushbu jarayonni avtomatlashtirish, obyektivlashtirish va tezkor tahlil imkoniyatlari bilan boyitadi.

Birinchidan, tarbiya texnologiyasining o'zi boshidan maqsadga yo'naltirilganlik, tizimlilik va diagnostik yondashuvga tayangan holda shakllanadi. Tarbiyaning maqsadlari aniq, o'lchab bo'ladigan, monitoring qilish mumkin bo'lgan indikatorlar orqali belgilangan taqdirdagina yuqori samaradorlikka erishish mumkin. Shuning uchun o'quvchi va talaba faoliyatidagi o'zgarishlar, ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi kabi ko'rsatkichlarni baholashda axborot texnologiyalarining o'rni beqiyosdir. Ikkinchidan, raqamli platformalar, elektron monitoring tizimlari, test va baholash modullari, onlayn kundaliklar, mobil ilovalar tarbiyaviy jarayonning borishini doimiy kuzatish imkonini beradi. Masalan, tarbiyaviy faoliyatda o'quvchi ishtirokining darajasi, guruhli mashg'ulotlarda faolligi, munozara jarayonidagi fikrlar sifati, mustaqil bajarilgan topshiriqlarning mazmuni elektron ma'lumotlar bazasida aks ettiriladi. Bu esa pedagogga bolaning tarbiyaviy rivojlanish dinamikasini real vaqt rejimida ko'rish, zarur holatda korektiv choralar ko'rish imkonini yaratadi. Uchinchidan, axborot texnologiyalari tarbiya jarayonini faollashtiradigan interaktiv, muammoli vaziyatga asoslangan, hamkorlikda o'rganish metodlarini qo'llashga keng imkoniyat yaratadi. "Možaro metodi", "Dumaloq stol", "Uch bosqichli intervyu", "Muloqot treningi", "Galereyani aylanish", "Akademik munozara" kabi tarbiya texnologiyalari raqamli muhitda yanada samarali bo'ladi. Virtual guruhlar, onlayn muloqot xonalari, videokonferensiya platformalari orqali o'quvchi va talabalar o'z fikrlarini erkin ifoda etadi, bir-biri bilan tajriba almashadi, mustaqil qaror qabul qilishga o'rganadi. To'rtinchidan, tarbiya diagnostikasida axborot texnologiyalaridan foydalanish pedagog faoliyatini yengillashtiradi. Avtomatik tahlil, elektron hisobot, diagrammalar, grafik ko'rinishidagi natijalar tarbiyaviy jarayonni tezkor va aniq baholash imkonini beradi. Bu esa o'qituvchining vaqtini tejaydi, tarbiyaviy jarayonni rejalashtirish, individual yondashuvni shakllantirish, talabaga mos pedagogik ta'sir choralari belgilashni osonlashtiradi. Beshinchidan, axborot texnologiyalariga asoslangan diagnostika jarayonning shaffofligini ta'minlaydi. Ota-onalar, sinf rahbarlari va pedagoglar o'quvchi faoliyatini

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

doimiy kuzatib borish imkoniyatiga ega bo'lib, bu tarbiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tarbiyaning uzluksiz amalga oshirilishi – oilada, maktabda, mahallada va oliy ta'limda – yagona monitoring tizimi orqali yanada samarali boshqariladi.

Oltinchidan, raqamli vositalar yordamida tarbiyaviy ko'nikmalarni shakllantirishda motivatsiya komponenti kuchayadi. O'quvchi yoki talaba o'z rivojlanish natijalarini ko'rib boradi, rag'batlantirish tizimi orqali qiziqishi ortadi. Sog'lom raqobat, tanlovlar, elektron badge va sertifikatlar, gamifikatsiya elementlari tarbiyaviy jarayonga qo'shimcha kuch bag'ishlaydi. Shunday qilib, tarbiya diagnostikasining axborot texnologiyalari bilan integratsiyasi tarbiyaviy jarayon samaradorligini oshirish, diagnostika aniqligini ta'minlash, tarbiyaviy jarayonning uzluksizligini kafolatlash va pedagogik boshqaruvni optimallashtirishning zamonaviy mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Bu integratsiya zamonaviy avlodni ma'naviy barkamol, mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Tarbiyaviy jarayonni samarali boshqarish va nazorat qilishda tarbiya diagnostikasini axborot texnologiyalari bilan integratsiya qilish bugungi kunda eng dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi. Raqamli vositalarning ta'lim jarayoniga kirib kelishi nafaqat ma'lumotlarni tezkor qayd etish va tahlil qilishga, balki tarbiyaviy jarayonning individual xususiyatlarini chuqurroq o'rganishga keng imkoniyat yaratadi. Elektron monitoring, raqamli kuzatuv kartalari, onlayn baholash platformalari, intellektual tahlil tizimlari kabi vositalar tarbiyaviy faoliyatda aniqlik, shaffoflik va tizimlilikni ta'minlaydi. Shu orqali o'quvchi shaxsining rivojlanish dinamikasini muntazam kuzatish, tarbiyaviy muammolarni erta aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha individual yondashuvni shakllantirish mumkin bo'ladi. Raqamli integratsiya tarbiya diagnostikasining funksional imkoniyatlarini kengaytirib, pedagogning kasbiy samaradorligini oshiradi va tarbiyaviy jarayonning sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Natijada, tarbiya diagnostikasining axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashuvi tarbiyaviy jarayonning ilmiy asoslanganligini oshiradi, tahlil va prognoz imkoniyatlarini kuchaytiradi hamda zamonaviy pedagogik jarayonni boshqarishda innovatsion yondashuvlarni keng tatbiq etishga zamin yaratadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Hasanboeva O. T., Raxmonqulova R. S. Pedagogika nazariyasi va tarbiya jarayoni. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Ziyomidinov Z. Raqamli pedagogika asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
4. Jalolov J. Ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILiy TAFakkUR VA INNOVATSION G'OYALAR

5. Safarova N. Tarbiyaviy jarayon monitoringi va diagnostikasi. – Buxoro: BuxDU nashriyoti, 2020.
6. UNESCO. Digital Pedagogy Framework. Paris, 2021.
7. Anderson T. The Theory and Practice of Online Learning. – Edmonton: AU Press, 2020.
8. Mishra P., Koehler M. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) Model. – New York: Routledge, 2019.

